

اندیشه کلامی عصمت

پیامدهای فقهی و اصولی فقهی

کتاب «اندیشه کلامی عصمت: پیامدهای فقهی و اصولی فقهی» به قلم بهروز مینایی و توسط انتشارات پژوهشکده فقه و حقوق پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی منتشر شد. عصمت اهل بیت(ع) همیشگی و جدانشدنی از هر تمسکی به روایات در مراحل سه گانه صدور، جهت صدور و دلالت روایات است.

سجاد صداقت
خبرنگار گروه اندیشه

پهروز روز

انسان‌های دخیل در این حوادث هستند. تاریخ معاصر ایران همان اندازه که از اتفاقات بزرگ و کوچک لبریز است، از آدم‌های تاثیرگذار نیز خالی نبوده است. از قضا مورخان نیز به چهره‌های معروف بسیار پرداخته‌اند. در این میان اما آدم‌های تاثیرگذاری بر روند تاریخ ایران بوده‌اند که چندان به آنان پرداخته نشده است. گویا آنان در هاله‌ای از ابهام‌ها و تردیدها فروخته‌اند و مورخان نیز نقش آنان را چندان جدی نگرفته‌اند. شاید اگر به دنبال یافتن اسامی این افراد باشیم یکی از اولین گزینه‌ها، مظفر بقایی کرمانی خواهد بود؛ مردی که درباره او اسفندها و شایعه‌های فراوانی گفته شده اما به دلیل آنکه نوع حضورش در دنیای سیاست هیچ گاه آشکار نبوده، به میانه پنهان تاریخ روانه شده است. بقایی را به درستی یکی از بحث‌انگیزترین شخصیت‌های سیاسی تاریخ معاصر ایران خوانده‌اند. هر چند افکار، آرا و اعمال او پس از انقلاب اسلامی و به‌خصوص پس از مرگش در اواخر آبان ۱۳۶۶ روشن تر شده و پرده از اتفاقات عجیب سال‌های میانه دهه ۲۰ و اوایل دهه ۳۰ گشوده است.

حزب بازی مظفر

درباره بقایی نوشته‌اند که در یک خانواده دارای پیشینه سیاسی در کرمان به دنیا آمد. پدرش، میرزا شهاب از فعالان انجمن‌های مخفی وابسته به لژ بیداری ایران در دوران محمدعلی شاه و پس از آن در کرمان بود و رهبری سازمانی را به دست داشت که جمع احیای نفوس نامیده می‌شد. او سپس ریاست فرقه دموکرات کرمان را به دست گرفت، در دوره چهارم به نمایندگی مجلس شورای ملی رسید و تا پایان عمر در تهران به سر برد. به نظر می‌رسد مظفر نیز همانند بسیاری دیگر از فرزندان رجال آن زمان، بر دوش پدر و سوار و به دنیای غریب سیاست در ایران وارد شد. فرزند یکی از رجال مملکتی بودن به او این فرصت را داد که در ۱۸ سالگی و به خرج دولت برای ادامه تحصیل راهی فرانسه شود. بقایی در ۲۷ سالگی به ایران بازگشت و خوش اقبال بود که در همان سال‌های دوباره سکنی در وطن را انتخاب کرد که ایران به روزهای پس از رضاشاه وارد می‌شد. با رواج فعالیت احزاب سیاسی در فضای

پس از شهریور ۱۳۲۰، بقایی راه پیشرفت خود را در فعالیت‌های حزبی یافت. گویا این مقوله را نیز از پدر به ارث برده بود، چرا که به عضویت حزب اتحاد ملی که موسسان آن از دوستان پدرش بودند، درآمد و خزانه‌دار حزب فوق شد. اما بقایی در تمام زندگی خود چندان به یک عقیده وفادار نماند و تغییر جهت از این سو به سوی دیگر را می‌توان یکی از خصوصیات برجسته شخصیت او دانست؛ خصوصیتی که شاید با فهم درست آن بتوان به طرز بهتری به شخصیت مظفر بقایی پرداخت. همین خصوصیت نیز بود که باعث شد او مدتی بعد، از حزب اتحاد ملی جدا شود و به عضویت حزب کارمشراف الدوله نفیسی درآید. یکی از مهم‌ترین اتفاقات زندگی در این دوره به وقوع پیوست؛ چون او در حزب تازه شروع به نوشتن مقالاتی در روزنامه «پند» - که متعلق به حزب بود- کرد و همین امر باعث شد که حضور در دنیای روزنامه‌نگاری و تاثیرات آن را به خوبی دریابد. رویایهای بقایی در زمانه‌ای که ایران روزهای پس از رضاشاه و انتقال قدرت را طی می‌کرد، بی‌شک در حزب‌های کوچک ارضا نمی‌شد. به همین دلیل بود که همانند بسیاری از جوانان آن روز با تاسیس حزب دموکرات احمد قوام

پاسداشت اندیشه

امام موسی صدر از سوی یونسکو

شامگاه ۲۴ آبان آیین رونمایی از اثر نفیس و سه زبانه «رنج و رنگ» تالیف و تحقیق محمدرضا اسدزاده برگزار و این اثر به ۳۰ چهره فرهنگی تاثیرگذار در سطح بین المللی تقدیم شد. در این مراسم برای پاسداشت اندیشه‌های بین‌المللی امام موسی صدر این اثر به حورا صدر تقدیم شد.

رشاد محقق برگزیده هیات داوران

دومین دوره نشان دهخدا

مراسم اختتامیه دومین دوره کتاب سال اعضای هیات علمی دانشگاه‌های سراسر کشور با عنوان «نشان دهخدا» در حوزه علوم انسانی در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران برگزار شد. علی اکبر رشاد در این مراسم به عنوان محقق برتر دومین دوره کتاب سال اعضای هیات علمی دانشگاه‌های سراسر کشور ویژه علوم انسانی انتخاب شد.

داوری اردکانی در نشست «تاملی در باب اومانیسم»:

زمانی درگیر اومانیسم بوده‌ام

رضا داوری اردکانی در نشست «تاملی در باب اومانیسم»

گفتار روز

نشست «تاملی در باب اومانیسم» به همت گروه تاریخ و تمدن غرب، پژوهشکده غرب‌شناسی و علم‌پژوهی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با حضور مهدی بنایی، عضو شورای علمی گروه غرب‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و رضا داوری اردکانی، رئیس فرهنگستان علوم پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد. آنها در بحث‌شان به این مهم پرداخته‌اند که آیا اومانیسم امری متعلق به جهان مدرن است یا نه؟

رضا داوری اردکانی با اشاره به اینکه اومانیسم برای او همواره یک مصیبت بوده است، توضیح داد که دوستان و اطرافیانش می‌دانند او چگونه درگیر اومانیسم بوده است؛ مخصوصاً زمانی که این باور تبدیل به یک شعار و برچسب شد. او توضیح می‌دهد که مقصر این کار هم نویسنده خوش ذوق فرانسوی سارتر بوده است که صورت نخراشیده و خشنی از اومانیسم تصویر کرد. او با اشاره به این نکته که قصه اومانیسم چپ هم از همانجا شروع شد گفت: «یک زمانی وقتی دانشجوی لیسانس بودیم، عیسی صدیق اومانیسم را در کتابش فرهنگ‌پژوهی ترجمه کرده بود ولی پس از آن معنای این اصطلاح تغییر کرد و فاصله گرفت.

وی همچنین شرح داد که سارتر یک سخنرانی پرسرو صدا ایراد و در آن اعلام کرد اگر تستاسیالیسم صورتی از اومانیسم است. پس از این سخنرانی یک فرد فرانسوی از دوستان هایدگر نوشت: «اگر تستاسیالیست‌ها دو گروهند؛ یک گروه مثل من و هایدگر منکر خدا و گروه دیگر به خدا قائلند.» در جواب این نوشته هایدگر گفت: «من دئیسم هستم و منکر خدا نیستم؛ چون اگر باشم

اتفاق روز

سومین پنجشنبه ماه نوامبر روز جهانی فلسفه است

دستاورد فلسفه چه بود؟

گروه اندیشه هر ساله به دهه سوم آبان که می‌رسیم موسسات، پژوهشگاه‌ها و دانشگاه‌های کشور به مناسبت روز جهانی فلسفه اقدام به برگزاری نشست‌های گوناگونی به مناسبت این روز می‌کنند. امسال نیز نسبت‌های فراوانی در روزهای دوشنبه، سه‌شنبه و چهارشنبه در نقاط مختلف کشور برگزار شد. مهم‌ترین برنامه‌هایی که امسال به مناسبت این روز برگزار شد به سبک هر ساله استادان مهم فلسفه کشور را گرد یکدیگر آورده بود.

در این برنامه کسانی چون غلامحسین ابراهیمی دینانی، سید مصطفی محقق داماد، عبدالحسین خسروپناه، محمد لگنهاوزن و ... به سخنرانی درباره اهمیت فلسفه پرداختند. در این میان اما مهم‌ترین سخنرانی‌ای که در جامعه مورد توجه واقع شد، حرف‌های یوسف ابادری، استاد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران بود. با همه این اوصاف اما آنچه در این میان چندان مورد توجه اهل فن واقع نشد، خود این مناسبت بود. مناسبت روز جهانی فلسفه از آن رو که معمولاً در میانه چند اتفاق مهم در کشور واقع می‌شود، هیچ‌گاه به شکل درستی بررسی نشده است. روز جهانی فلسفه اولین بار از سوی سازمان یونسکو نام‌گذاری شد. هر چند اولین مراسم بزرگداشت این روز ۲۱ نوامبر ۲۰۰۲ برگزار

سارتر راست گفته و من اومانیزست هستم. البته توجه کنید که هایدگر نگفت من خدایپرستم فقط گفت من منکر خدا نیستم. به هر روی تحلیل اومانیسم به انکار خدا جای بحث دارد.

او در ادامه توضیح داد: «اومانیسم با پدید آمدن logic آغاز و logic با ارگانون ارسطو تاسیس شد. اگرچه سقراط پیش از این گفته بود فلسفه را از آسمان به زمین آوردیم، در واقع Logic را آورده بود. Logic هم متصرف است.»

رئیس فرهنگستان علوم معتقد است که اومانیسم چیزی نیست که بشود درباره فضایل یا عیب‌هایش حرف زد. عالم ما عالم اومانیزست و نگاه ما به همه چیز اومانیزستی است، حال از هر ملتی باشیم. از نظر او فکر اینکه بتوانیم بدون تعلق داشتن و نظر، فکر کنیم را از گوش مان باید بیرون کنیم. ما همواره تعلق داریم و اینکه بی‌نظر و بی‌طرف و فارغ بتوان حکم داد، محال است. به زعم وی اومانیزست یک رای یا نظر نیست؛ اگر چه می‌توانیم با آن موافقت یا مخالفت کنیم. اومانیزست یک تاریخ و حادثه است و این افراد نیستند که در دامگه حادثه می‌افتند؛ بلکه جهان و جوامع‌اند که در دامگه حادثه می‌افتند.

داوری که بدون آمادگی در این نشست صحبت کرد در پایان سخنانش با اشاره به اینکه ما نباید فکر کنیم اومانیزست یک فلسفه است؛ چون بیشتر از یک فکر یا فلسفه است توضیح داد: «فلسفه همواره از آغازش یک چیز از اومانیزست با خودش داشته است تا امروز که به اومانیزست تبهکار رسیده است.» او در آخر افزود: «در وصف فاصله طولانی و تاریخ اومانیزست همین بس که سقراط نازنین را در نظر بگیرید و در مقابل ابوبکر بغدادی را. آن وقت متوجه فاصله تاریخ اومانیزست می‌شوید.»

شد؛ اما پس از آن «سومین پنجشنبه از ماه نوامبر هر سال» به عنوان روز جهانی فلسفه نامیده شد. روز جهانی فلسفه از آن رو که این علم در خارج و داخل ایران به رویکردهای متفاوتی تگریسته شده، همواره می‌تواند بهانه خوبی برای بررسی کلیت فلسفه - حداقل در ایران - باشد. در شرایطی که بسیاری از حوزه‌های علمیه، دانشگاه‌ها و موسسات علمی کشور در طول سال‌های اخیر درگیر اختلافات بر سر چیستی، چگونگی و چارپی فلسفه بودند، شاید واگذاری این روز به یک سلسله سخنرانی که می‌توان آنها را طی روزهای دیگر سال نیز بحث کرد، ایده چندان درخشانی نباشد. عرصه فلسفه، عرصه اتفاقات بزرگی در سراسر تاریخ بوده است. به همین دلیل نیز می‌توان به این روز برای دوباره اندیشیدن به فلسفه نگریست؛ مقوله‌ای که سخنرانی ابادری در موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران نشان داد عرصه‌های تازه و میان‌رشته‌ای برای نگریستن به فلسفه نیز وجود دارد که از زاویه‌های تازه‌ای به این مقوله خواهد پرداخت. فلسفه را مطالعه مسائلی کلی و اساسی، دربار موضوعاتی همچون هستی، واقعیت، آگاهی، ارزش، خرد، ذهن و زبان دانسته‌اند. اتفاقی شاید که تنها در میانه یک روز جهانی و سخنرانی فیلسوفان شکل نگیرد.

«منظومه فکری امام خمینی (ره)»

منتشر شد

کتاب «منظومه فکری امام خمینی (ره)» به قلم عبدالحسین خسروپناه منتشر شد. این کتاب در صد است با مطالعه مجموعه مکتوبات و منشورات و بیانیه‌ها و سخنرانی‌های امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری، هندسه و منظومه معرفتی آنها را به نگارش درآورد. این کتاب با قیمت ۵۰ هزار تومان منتشر شده است.

نقد و نظر

سومین همایش «زبان‌ها و گویش‌های ایرانی: گذشته و حال»

تکمیل زبان فارسی محتاج

زبان‌های قومی و محلی است

سومین همایش «زبان‌ها و گویش‌های ایرانی: گذشته و حال» با هدف آشنایی با آخرین دستاوردهای پژوهشی در زمینه زبان‌ها و متون ایرانی باستان، میانه و نو، همچنین بررسی گسترده زبان‌های ایرانی به‌عنوان یکی از عوامل پیوند میان ملت‌های منطقه و نیز ایجاد انگیزه در پژوهشگران جوان برای مطالعات ژرف در عرصه زبان‌شناسی ایرانی ۲۵ تا ۲۶ آبان از سوی مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی با همکاری دانشگاه تهران، انجمن زبان‌شناسی ایران، پژوهشکده زبان‌شناسی سازمان میراث فرهنگی کل کشور، دانشگاه ساپینزا-رم، دانشگاه گوتِه-فرانکفورت و دانشگاه برلین و موسسه مطالعات عالی علوم اجتماعی پاریس برگزار شد.

فارسی دری تکامل زبان‌های ایرانی است

مسائل برای تکمیل و رشد زبان فارسی به زبان‌های قومی و محلی سخت احتیاج داریم. نباید به زبان‌های بیگانه روی آوریم. در گذشته عرب‌ها ایرانیان را فرس می‌دانستند، اروپاییان پرشین یا پرشیا اطلاق می‌کردند و این یعنی ایرانی؛ نه یک گروه خاصی که به این زبان تکلم می‌کنند. خلیج فارس هم یعنی خلیج ایرانیان. آن نامه معروف پیامبر اسلام(ص) خطاب به خسرو پرویز به‌عنوان شاه فارس یعنی شاه ایران. آن حدیث معروف «لو کان العلم (والدین) معلقا بالثریا لتناولوه رجال من ابناء الفارس»؛ معنایش این است که اگر علم (در بعضی جاها دین آمده) در آسمان‌ها باشد مردمان فرس برای دریافت آن اقدام می‌کنند. این ضمون ایرانیان را مردمانی دانش‌پژوه و دین‌مدار و حقیقت‌جو عنوان کرده که برای دریافت علم و دانش به هر سختی‌ای تن می‌دهند. در اینجا هم منظور ایرانیان هستند نه مردمان محدودی از یک گوشه این سرزمین بزرگ. زبان فارسی دری برآیند تکاملی همه زبان‌های ایرانی است نه زبانی در مقابل همه زبان‌ها. به این دلیل می‌توان گفت زبان فارسی حق گسترده‌ای بر همه زبان‌ها دارد؛ چرا که با همه زبان‌ها مرتبط است و پیوند دارد. روح این زبان و ریشه‌های آن در تمام زبان‌ها وجود دارد؛ یعنی همه زبان‌های ایرانی در این زبان تعریف می‌شوند.

زبان‌ها و گویش‌های ما در معرض فراموشی است

ما در مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی مشغول نوشتن «دانشنامه زبان‌ها و گویش‌های ایرانی» هستیم و این دانشنامه در واقع مکمل این همایش است. نهایت تلاش ما آن می‌کنیم که منابع تحقیق را شناسایی و جمع‌آوری کنیم و از همه استادان محترم در این رشته از هر ملیت و مذهب که باشند در سراسر دنیا دعوت به همکاری می‌کنیم. هدف ما این است که بتوانیم خدمتی به فرهنگ خود کنیم؛ به‌ویژه اینکه برخی زبان‌ها و گویش‌های ما در معرض فراموشی است و جزء زبان‌ها و گویش‌های مهجوره است. بنابراین برای اینکه سوابق فرهنگی مان را حفظ کنیم باید این زبان‌ها و گویش‌ها را زنده نگه داشته، ثبت کنیم و در حافظه ملی خود نگه داریم. مقالات عرضه شده در این همایش به‌زودی پس از ویرایش چاپ خواهند و به‌عنوان نمادی از این همایش منتشر خواهند شد.

زبان‌ها و گویش‌ها حامل فرهنگ و جهان‌بینی ایرانی

زبان‌ها و گویش‌های ایران اسناد هویت ملی، دینی و فرهنگی ما است. پژوهش، حفظ و معرفی این اسناد که یکی از مهم‌ترین گنجینه‌ها و ذخائر ملی است، خوشبختی همه دوستداران فرهنگ و تمدن ایران زمین است. اقوام ایرانی مجموعه بزرگی شامل مادها، پارس‌ها و پارت‌ها در فلات ایران، کیمری‌ها و شاخه دیگری از سکاها و سرمت‌ها در منطقه اوکراین، آسی‌ها در منطقه قفقاز، سغدها، خوارزمیان، ختنی‌ها، هیتالیان و یوئه‌چی‌ها در آسیای میانه‌اند. زبان‌های ایرانی باستان شامل زبان‌های مادی، فارسی باستان، اوستایی و سکایی و زبان‌های ایرانی میانه شامل زبان‌های پارتی، پهلوی، سغدی، ختنی، خوارزمی و بلخی، به‌واسطه وجود سه امپراتوری جهانی هخامنشی، اشکانی و ساسانی در فلات ایران و بیرون از آن گسترش یافت. به همین روی گسترده‌ی زبان‌ها و گویش‌های ایرانی به گونه‌ای است که امروزه بخش قابل توجهی از آنها در بیرون از مرزهای جغرافیای سیاسی ایران قرار گرفته است. این زبان‌ها حامل فرهنگ و جهان‌بینی ایرانی هستند و این فرهنگ را در سراسر جهان ایرانی منتشر می‌کنند. نگاهی به برخی شاخه‌های زبان‌های ایرانی تنوع و گسترده‌ی این زبان‌ها و گویش‌های آن را نشان می‌دهد. درحال حاضر زبان‌ها و گویش‌های آسی، تالشی و کردی در مناطق قفقاز، داغستان، گرجستان، ارمنستان و اران تکلم می‌شود. گروهی از زبان‌ها و گویش‌های شرقی ایران در تاجیکستان، افغانستان، پاکستان، کشمیر، پنجاب و سند تا سین کیانگ در شمال غربی چین، رواج دارند.